

Motion till riksdagen 2020/21:3642

av **Maria Malmer Stenergard m.fl. (M)**

Ett väl fungerande återvändande

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Migrationsverket, Polismyndigheten och Kriminalvården ska ges i uppdrag att påtagligt öka antalet verkställda utvisningsbeslut och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Migrationsverkets arbete med självmant återvändande behöver intensifieras och effektiviseras och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler myndigheter bör få i uppdrag att prioritera ett fungerande återvändande och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa möjligheten till undantag från skyldigheten att ha arbetstillstånd till personer med presumtivt bifall på sina asylansökningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheten till spårbyte efter avslag på asylansökan ska upphöra och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Migrationsverket skyndsamt ska införa en förteckning över s.k. säkra länder och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa avreseboenden i Migrationsverkets regi och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge i uppdrag till Migrationsverket och Polismyndigheten att tillsätta en myndighetsgemensam arbetsgrupp som identifierar praktiska och legala hinder mot ett effektivare samarbete och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en bred översyn av sekretesslagstiftningen för att bl.a. öka Migrationsverkets, Polismyndighetens och Kriminalvårdens samarbete och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som ser över ansvarsfördelningen för återvändandearbetet och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att preskriptionstiden för avslagsbeslut i asylärenden ska förlängas från fyra till tio år och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att antalet förvarsplatser ska bli fler och om att inrätta en förvarsanläggning i norra Sverige och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökade möjligheter till förvarstagande och ökad säkerhet vid förvaren och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa anmälningsskyldighet (boendeskyldighet) vid Migrationsverkets boenden och elektronisk övervakning som komplement till förvar och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förena beslutet om nekad inresa med beslutet om avvisning till ett gemensamt beslut och att beslutet endast ska kunna upphävas genom beviljat uppehållstillstånd eller av överinstans, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur processen om verkställighetshinder kan effektiviseras och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sekretessbelägga verkställighetsdatum för att säkerställa ett ordnat återvändande och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att söka diplomatiska garantier och ingå återtagandeavtal med ursprungsländer och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ställa tydligare krav på länder som tar emot svenskt bistånd att samarbeta i återvändandearbetet samt överväga att finansiera återetableringsstöd genom biståndsbudgeten när det är möjligt och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunerna inte ska ha rätt att ge bistånd till personer som saknar rätt att vistas i landet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa rätten till vissa välfärdsförmåner för människor som vistas i Sverige utan tillstånd och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta utvärdera 2016 års ändring i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. om nedsatt ersättning och indraget boende och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en asylansökan ska avslås eller ett uppehållstillstånd återkallas om en utländsk medborgare begår ett brott med ett straffvärde motsvarande fängelse, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett brott med ett straffvärde på fängelse som huvudregel ska leda till utvisning på grund av brott, även om det inte föreligger en återfallsrisk, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den dömdes anknytning endast i undantagsfall kan utgöra hinder mot utvisning på grund av brott och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över utökade förutsättningar för utvisning på grund av brott för EU-medborgare och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att åklagare alltid ska yrka på utvisning på grund av brott när förutsättningarna enligt lagstiftningen är uppfyllda, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tiden för återreseförbud på grund av brott ska förlängas och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att straffen vid olovlig vistelse efter återreseförbud på grund av brott ska skärpas och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett skärpt regelverk och om att bedömningen av verkställighet ska ske i nära samband till avtjänandet av straffet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Invandringen till Sverige är reglerad, vilket innebär att det finns regler för vilka som får resa in och vistas i landet. Den som har nekats uppehållstillstånd i ett slutligt beslut inom ramen för en rättssäker prövning ska återvända till sitt hemland. Det är grunden för en reglerad invandring. Utlänningslagen innebär en skyldighet för en person med ett av- eller utvisningsbeslut att självmant lämna landet, då lagen ger honom eller henne en viss tid på sig att förbereda sin avresa. Om han eller hon ändå stannar kvar i Sverige ska Polismyndigheten verkställa det fattade beslutet. Sverige är, enligt återvändandedirektivet, skyldigt att se till att en person som nekats rätt att vistas i landet också lämnar det.

Riksrevisionen (2020:7) och Delegationen för migrationsstudier, Delmi, (2020:1) har i varsin rapport identifierat flera allvarliga brister i det svenska återvändandearbetet samt hur myndigheternas arbete med att verkställa av- och utvisningsbeslut undermineras av olika politiskt beslutade undantag så som spårbyte, gymnasielagen och olika amnestier. Det leder till att ett stort antal människor inte återvänder till sitt hemland efter att ha nekats uppehållstillstånd i Sverige. Visserligen är det positivt att regeringen har gett Statskontoret i uppdrag att analysera och föreslå åtgärder för att effektivisera Migrationsverkets, Polismyndighetens och Kriminalvårdens arbete med återvändande (Ju2020/01867/SIM). Men att regeringen samtidigt låter utreda hur det ska bli enklare, och hur fler ska kunna byta spår och beviljas uppehållstillstånd på grund av arbete efter avslag på asylansökan är problematiskt (se dir. 2020:8). Att frågor om verkställighet och självmant återvändande inte är en del av Migrationskommitténs slutbetänkande är även det problematiskt. Att ett nej är ett nej är en central del av en reglerad och långsiktigt hållbar migrationspolitik.

Bristerna i regeringens återvändandearbete medför en uppenbar risk för ett växande skuggsamhälle i Sverige. Migrationsverkets statistik visar att antalet före detta asylsökande som inte har rätt att vistas i landet och som borde ha lämnat Sverige under

perioden 2014–2019 uppgick till omkring 153 000 personer. Av dessa har omkring hälften registrerats som avvikna. Hur många som faktiskt vistats illegalt i landet är svårt att säga. År 2010 uppskattades antalet till mellan 10 000 och 35 000, vilket kan jämföras med uppskattningen 20 000 till 50 000 personer som finns i SOU 2017:93 Klarlagd identitet. Enligt Migrationsverket kommer 50 500 nya återvändandeärenden att initieras under perioden 2020–2023, varav drygt hälften kommer avslutas genom att den utländska medborgaren självmant lämnar Sverige. Kriminalvårdens prognos för antalet verkställda utresor med tvång uppgår under samma period till 16 800, vilket lämnar 7 400 ärenden utanför myndigheternas prognoser (Migrationsverket, Verksamhets- och utgiftsprognos februari 2020, 2020-02-10). Mycket tyder på att skuggsamhället kommer växa ytterligare. Till skuggsamhällen är kopplat social utsatthet, svartarbete och brottslighet.

Självmant återvändande är mer humant för den enskilde och mer kostnadseffektivt för det allmänna. Samtidigt är det bara hälften som självmant återvänder (RiR 2017:7, s. 5). För att få fler att återvända självmant behövs en ökad tydlighet från hela samhället. Det behöver stå klart för var och en att om man inte återvänder självmant måste man återvända med polisens försorg. Migrationsverkets, Polismyndighetens och Kriminalvårdens insatser på området måste intensifieras. Dessa myndigheter ska ges regeringens uppdrag att påtagligt öka antalet verkställda utvisningsbeslut. Även andra myndigheter, såsom kommunerna, Skatteverket och Transportstyrelsen, bör få ett särskilt uppdrag att främja ett fungerande återvändande, genom till exempel en informationsplikt till Migrationsverket och Polismyndigheten när en person utan tillstånd att vistas i landet är i kontakt med dem. Det medför att samtliga myndigheter som en person kan komma i kontakt med får ett ansvar att säkerställa personens lagliga rätt till vistelse i Sverige, och försvårar möjligheterna att leva utan tillstånd i landet. Migrationsverkets arbete med självmant återvändande behöver intensifieras och effektiviseras och nya arbetsmetoder, informationsinsatser och stödprogram bör utvecklas. Migrationsverket bör tidigt i asylprocessen fokusera på återvändande. Det är av vikt att handläggningstiderna hos Migrationsverket blir så korta som möjligt, bland annat för att undvika att personer som får ett avlägsnandebeslut hinner rota sig i Sverige. Möjligheten att beviljas undantag från skyldigheten att ha arbetstillstånd i Sverige (AT-UND) bör begränsas till personer med presumtivt bifall på sin asylansökan. Möjligheten till spårbyte, det vill säga att f.d. asylsökande kan beviljas uppehållstillstånd för arbete efter att ha fått ett lagakraftvunnet utvisningsbeslut, bör tas bort.

Hos Migrationsverket måste det finnas en förteckning rörande så kallade säkra länder. Asylsökande från ett säkert land kan i normalfallet antas få avslag på asylansökan. En individuell prövning ska ske i varje enskilt fall, men en förteckning över så kallade säkra länder kan förenkla och snabba på hanteringen. Regeringen har låtit remittera en promemoria för att ge regeringen och Migrationsverket möjlighet att upprätta en sådan förteckning (Ds 2020:2). Det är angeläget att en sådan lista skyndsamt kommer på plats, och det är högst anmärkningsvärt att så ännu inte har skett.

En person som har fått ett av- eller utvisningsbeslut ska bo på Migrationsverkets boenden, i särskilda avreseboenden. Vid dessa boenden kan myndigheterna samarbeta och samla sina resurser för att uppmuntra till och förbereda utlännningen för självmant återvändande. Den ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. som innebär att en person som inte medverkar till verkställigheten av sitt av- eller utvisningsbeslut inte längre ska få bo på Migrationsverkets boende bör därmed ändras. Syftet med lagändringen var att uppmuntra till självmant återvändande, men det har i

stället medfört svårigheter för myndigheterna att veta var personen befinner sig och hålla nödvändig kontakt för att säkerställa ett återvändande (RiR 2020:7 s. 47). Personer som kommer från länder med hög avslagsfrekvens med möjlighet till en snabb verkställighet bör bo på avreseboenden under hela asyltiden.

Det är av största vikt att samverka mellan Polismyndigheten och Migrationsverket stärks och att befogenhetsfrågor inte får stå i vägen för ett fungerande återvändande-arbete. Myndigheterna bör därför få i uppdrag att tillsätta en myndighetsgemensam arbetsgrupp som identifierar praktiska och legala hinder mot ett ökat samarbete och hemställer om de författningsändringar som krävs för att förbättra och effektivisera myndigheternas samarbete. Ett exempel kan vara att utöka Polismyndighetens behörigheter till Migrationsverkets databas Wilma, ett datasystem som innehåller den centrala utlänningsdatabasen. Polismyndigheten har i dag begränsad behörighet till systemet och kan inte lägga till egen information eller öppna dokument. Genom att utöka Polismyndighetens behörigheter kan resultatet bli ett gemensamt datasystem, där båda myndigheterna kan föra in information, vilket förenklar och ökar deras samarbete. Det finns dessutom fler frågor att beakta, till exempel vilken skyldighet en kommun eller vårdinrättning har att lämna ut information om en enskild person till Polismyndigheten eller Migrationsverket. Det krävs därför en större översyn av sekretesslagstiftningen som kan göra en avvägning mellan den enskildes och statens intresse samt beakta regeringsformens, barnkonventionens och Europakonventionens bestämmelser. I en avvägning mellan motstridiga intressen bör statens intresse för att upprätthålla den reglerade invandringen och verkställa lagakraftvunna beslut väga tungt.

I en sådan översyn av sekretesslagstiftningen bör även ingå att överväga att införa en bestämmelse om att sekretessbelägga datum för verkställighet. Tyskland har i dag en liknande sekretessbestämmelse. I dag får en person som ska lämna Sverige i förväg information om vilken dag myndigheterna kommer och hämtar denne, vilket skapar en tydlig tidslinje för den som vill avvika eller vidta andra åtgärder för att försvåra verkställigheten. Det är dock viktigt att en sådan regel utformas med respekt för den enskilde och säkerställer en human verkställighet.

Riksrevisionen har i sin rapport granskat 1989 års reform som syftade till att renodla myndigheternas uppdrag, genom att fördela återvändandearbetet på fler myndigheter. Granskningsrapporten konstaterar att syftet och ambitionen inte har uppnåtts utan i stället har inneburit en rad svårslösa problem (RiR 2020:7 s. 69–70). Migrationsverket har föreslagit en ändring av ansvarsfördelningen mellan Migrationsverket och Polismyndigheten, vilket innebär att återvändandearbete inte överlämnas mellan myndigheterna utan att Migrationsverket i stället begär handräckning från Polismyndigheten när ett avvisnings- eller utvisningsbeslut behöver verkställas med tvång (Migrationsverkets skrivelse, dnr 1.1.1.2-2020-14709). Moderaterna vill tillsätta en utredning som ser över ansvarsfördelningen samt överväger om en myndighet ska ha det övergripande ansvaret för återvändandearbetet.

I dag kan den som nekats uppehållstillstånd få en ny ansökan prövad efter fyra år. Detta bidrar till att människor håller sig undan myndigheterna. Om det rör sig om ett beslut som innebär att ansökan ska prövas i ett annat EU-land är preskriptionstiden för det tidigare beslutet ännu kortare. Moderaterna vill begränsa möjligheten att få en ny asylansökan prövad både i Sverige och på EU-nivå. När det gäller preskriptionstiden i Sverige föreslår vi att den förlängs från fyra till tio år.

Förvar och andra tvångsåtgärder

I dag finns det cirka 520 förvarsplatser fördelade på sex förvar, varav det nordligaste ligger i Gävle. Polismyndigheten tar cirka 75–80 procent av dessa platser i anspråk. Bristen på förvarsplatser leder till att människor avviker. Enligt Migrationsverkets och Polismyndighetens bedömning ligger behovet i Sverige på 1 100–1 200 platser (Migrationsverkets rapport 1.1.1.2-2019-13592). Brist på förvarsplatser ska inte få till följd att personer som borde tas i förvar inte gör det eller att förvarstagna personer släpps för att lämna plats till andra mer prioriterade ärenden, vilket nu förekommer. Riksrevisionen har bedömt att återvändandearbetet riskerar att bli dyrare och svårare på grund av Migrationsverkets begränsade möjligheter att använda förvar (RiR 2020:7 s. 48). Antalet förvarsplatser i Sverige måste bli större och det behövs en förvarsanläggning i norra Sverige. Mot denna bakgrund är det oroväckande att regeringens anslag till Migrationsverkets förvarsverksamhet i budgetproposition 2019/20:1 i praktiken innebar en underfinansiering med 100 miljoner kronor.

Förvar bör användas i större utsträckning. Regelverket för förvar ska utökas, så att beslut om förvar kan bli aktuellt i fler fall. Det kan handla om att till exempel förlänga de tidsfrister som i dag finns eller möjliggöra placering av en förvarstagen person på häkte, anstalt eller fängelse vid platsbrist på förvaren i fler situationer än vad som i dag tillåts. Samtidigt råder det en platsbrist inom Kriminalvården och för detta behövs en kapacitetsgenomlysning för att ta fram en konkret och långsiktig plan för Kriminalvårdens expansioner som motsvarar det faktiska behovet. Att så många människor avviker efter att ha nekats uppehållstillstånd visar på brister i Migrationsverkets riskbedömningar. Dessa måste förbättras, vilket i sin tur kommer leda till att förvar och andra tvångsåtgärder blir aktuellt i fler fall. Den ökning av antalet förvarsplatser som nu är planerad är därför otillräcklig.

Säkerheten på förvaren måste förstärkas. Personal vittnar om hur droger och vassa föremål enkelt kan smugglas in. Vi vill ge Migrationsverket fler och bättre verktyg för att kunna säkerställa säkerheten på förvaren, bl.a. genom bättre möjligheter till kroppsvsitation och att söka igenom förvarstagnas rum. Vidare bör det vara tillåtet att begära identifikation av besökande till den i förvar. Så är inte fallet idag.

Det behövs fler komplement till förvar. Moderaterna vill därför införa anmälningsplikt vid Migrationsverkets boenden (boendeskyldighet), vilket innebär en restriktion för den enskilde att röra sig fritt. Det kan till exempel handla om att den enskilde behöver anmäla sig flera gånger om dagen eller måste vara på boendet mellan vissa klockslag. Liknande regler finns i dag i Belgien, Finland och Tyskland för att bland annat kunna ha uppsikt över barnfamiljer med en avvikanderisk. Eftersom Moderaterna vill att samtliga med avlägsnandebeslut bor på särskilda avresecenter innebär en sådan tvångsåtgärd inte en kostnad motsvarande förvarsanläggning, utan bör likställas med kostnaden för boende i Migrationsverkets regi. Elektronisk övervakning, till exempel med fotboja, ska även kunna användas i större utsträckning för personer som har ett lagakraftvunnet avvisnings- eller utvisningsbeslut.

Verkställighetsåtgärder

Polismyndigheten ansvarar för inre och yttre gränskontroll enligt svenska och europeiska regelverk. Den som inte uppfyller kraven för att resa in i Sverige nekas inresa. Beslutet att neka inresa måste förenas med ett beslut om avvisning, vilket är en

onödig tidsåtgång för en redan hårt ansatt gränspolissektion. Det bör i stället vara ett beslut. Ett beslut om avvisning vid nekad inresa förenas med ett återreseförbud. Det är inte ovanligt att personer som nekats inresa av Polismyndigheten ansöker om asyl, detta för att komma in i landet då en asylansökan ger rätt att vistas i landet under handläggningstiden. En vanlig ordning är att Polismyndigheten i dessa situationer upphäver sitt meddelade beslut och överlämnar till Migrationsverket att pröva fråga om avvisning på nytt. Det hör inte heller till ovanligheten att asylansökan återkallas strax efter registreringen vilket leder till att Migrationsverket beslutar om avvisning, då utan ett förenat återreseförbud. Det är framför allt personer från länder med hög avslagsfrekvens som använder asylansökan som ett sätt att runda Polismyndighetens beslut om återreseförbud. Moderaterna vill därför införa en bestämmelse som innebär att Polismyndighetens beslut om avvisning på grund av nekad inresa endast ska kunna upphävas genom ett beviljat uppehållstillstånd eller om en överinstans beslutar att upphäva beslutet i samband med prövning av överklagande. Den som söker uppehållstillstånd på en annan grund än asyl ska hänvisas till huvudregeln i 5 kap. 18 § utlänningslagen (2005:716) att tillstånd ska vara beviljat innan inresa till Sverige. Migrationsverket bör ha ett särskilt och skyndsamt förfarande för personer som söker asyl efter att de fått ett beslut om nekad inresa. De föreslagna åtgärderna syftar till att skydda legaliteten i asylsystemet.

Ett vanligt förekommande problem är att personen som ska av- eller utvisas yrkar på verkställighetshinder precis innan avresan, för att på detta sätt förhindra verkställigheten. Möjligheten att yrka på verkställighetshinder är en ventil för att säkerställa att Sverige inte bryter mot principen om non-refoulement. Samtidigt är det orimligt att en sådan ventil utnyttjas för att försvara eller fördröja myndigheternas återvändandearbete. Det behöver utredas närmare, men det kan till exempel handla om att se över kravet på giltig ursäkt för varför omständigheten återopåses sent in i asylprocessen, även för personliga omständigheter som konversion eller sexuell läggning, eller om att ett yrkande i vissa fall ska framföras direkt till domstol i stället för till Migrationsverket.

Sverige bör i större utsträckning söka diplomatiska garantier för att säkerställa att personer kan utvisas från Sverige utan att det strider mot ett konventionsåtagande. Storbritannien har lyckats förhandla fram olika typer av diplomatiska lösningar med länder i Mellanöstern som de av tradition har starka band till samt utformat ett system i enlighet med praxis från Europadomstolen och FN:s kommitté mot tortyr. Sverige bör därmed också kunna förhandla fram diplomatiska garantier, genom sina historiskt starka kontakter med regionen som följer Sveriges internationella åtaganden. Utöver diplomatiska garantier bör Sverige få på plats fler återtagandeaftal med ursprungsländer. Sådana avtal bör ingås bilateralt, tillsammans med våra nordiska grannländer eller genom EU-samarbetet. Det är viktigt att sådana avtal är utformade på ett bra sätt, att de följs upp och kommer till praktisk användning. Norge och Finland har pekat på vikten av samarbete med ursprungsländerna på myndighetsnivå och politisk nivå för ett effektivt återvändandearbete.

Likväl bör Sverige ställa krav på ursprungsländer som även tar emot svenskt bistånd att samarbeta vid återtagande av sina medborgare. Konsekvensen av att vägra ta emot sin medborgare som nekats rätt att vistas i Sverige bör vara att hela eller delar av biståndet dras in. Sverige bör inom EU-samarbetet driva på för att EU:s biståndspolitik ska vara nära kopplad till att förebygga grundorsakerna till migration samt säkerställa ett effektivt återvändande till ursprungsländerna. Danmark låter delar av sin biståndsbudget finansiera återetableringsstöd för personer som nekats uppehållstillstånd och

som ska återvända hem. Sverige bör överväga en liknande ordning när det är möjligt i enlighet med OECD-Dacs regler.

Begränsat stöd till personer som ska lämna landet

Högsta förvaltningsdomstolen har konstaterat att den som olovligen vistas i landet inte har rätt till försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen, och därför kan inte heller bistånd i form av nödbistånd ges (HFD 2017:33). Det finns trots detta exempel på kommuner i Sverige som ger ekonomisk hjälp till personer som vistas olovligen i landet. Det behöver därför genom lagstiftning införas förbud för kommuner att ge ekonomiskt stöd till personer som undanhåller sig verkställighet av ett av- eller utvisningsbeslut.

Frågan om personer som vistas här utan tillstånd ändå ska erbjudas svensk sjukvård och skola är komplex. Ett land kan i längden inte sända dubbla signaler till dem som stannar kvar olovligen, eller tillåta att barn ärver sina föräldrars olovliga tillvaro i Sverige. Men barn ska inte heller hållas ansvariga för sina föräldrars agerande. Moderaterna anser att reglerna för rätt till sjukvård för människor som vistas i Sverige utan tillstånd till det bör återgå till det som gällde före 2013, när rättigheterna utökades. Det innebär att regioner endast ska kunna erbjuda akut (omedelbar) vård och behandling till vuxna som vistas här illegalt. Barn som saknar rätt att vistas här ska dock fortsatt ha rätt till sjukvård som andra barn.

I dag har barn som vistas olagligt i Sverige rätt till skolgång, från förskoleklass till gymnasiet. Före 2013 fanns ingen generell rätt till skolgång, utan kommuner fick själva avgöra från fall till fall. Vill man hindra framväxten av skuggsamhällen är det naturligtvis problematiskt att samtidigt ge rätt till skolgång. Vår utgångspunkt är att dessa regler bör återgå till det som gällde före 2013. Frågan är dock juridiskt och moraliskt komplicerad och Sverige måste beakta hur en stramare lagstiftning är förenlig med internationella konventioner.

En person vars avlägsnandebeslut fått laga kraft och där tiden för frivillig avresa löpt ut har sedan en lagändring år 2016 inte längre rätt till bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). Syftet med lagändringen var att frigöra boendeplatser i mottagningssystemet samt öka incitamenten för personer med avlägsnandebeslut att återvända självmant. Nedsatt ersättning och indraget boende är åtgärder som används även i andra delar av Europa i syfte att få personer som nekats uppehållstillstånd att lämna landet. En risk med inskränkningar av rättigheter, bland annat boende, är emellertid att myndigheterna får svårare att hålla kontakt med de människor som ska lämna landet. Ändringen i LMA infördes för fyra år sedan, varför en utvärdering bör tillsättas för att bedöma dess effektivitet och kostnader.

Utvisning på grund av brott

Dagens förutsättningar för utvisning på grund av brott har i huvudsak sett likadana ut sedan år 1994. Vi vill att dessa förutsättningar utökas. Om man kommer från ett annat land för att vistas eller bo i Sverige ska man följa lagstiftningen här. Den som begår ett brott med straffvärde motsvarande fängelsenivå ska få avslag på sin asylansökan eller få sitt uppehållstillstånd återkallat. Detta ska ske inom de ramar som grundlagen och internationell rätt sätter.

I praktiken slipper många utländska medborgare som döms för grova brott, exempelvis sexualbrott och våldsbrott, utvisning på grund av deras anknytning till det svenska samhället eller familj och andra personer. Till exempel utvisas enbart 20 procent av dömda för våldtäkt med utländskt medborgarskap som är folkbokförda i Sverige. För grov misshandel är motsvarande andel 3 procent. Vad gäller särskilt EU-medborgare vill vi se en översyn av om förutsättningarna för utvisning på grund av brott kan utökas. Att utsätta en annan människa för brott inskränker på offrets fri- och rättigheter, vilket ska vara en försvårande omständighet när den enskildes anknytning till Sverige ska prövas som skäl mot en utvisning. Endast i de fall en utvisning skulle strida mot ett svenskt konventionsåtagande ska anknytning till det svenska samhället eller till personer bosatta i Sverige kunna utgöra anledning att den utländska medborgaren inte blir utvisad på grund av brott. En sådan undantagsbestämmelse ska tillämpas restriktivt.

Frågan om verkställighetshinder ska alltid prövas först i nära anslutning till då verkställighet kan bli aktuellt, det vill säga efter att straffet har avtjänats, och inte i samband med att dom meddelas. Så görs inte regelmässigt i dag. Vi vill också att åklagare alltid yrkar på utvisning på grund av brott när förutsättningarna i lagstiftningen är uppfyllda. För att kunna göra detta ska åklagare regelmässigt undersöka förekomst av eventuella utländska brottmålsdomar.

Vi vill dessutom skärpa regelverket för återreseförbud. Begår man ett allvarligt brott, som till exempel en grov våldtäkt eller ett grovt rån, och saknar anknytning till Sverige är det rimligt med ett återreseförbud på livstid. Idag aktualiseras livstids återreseförbud i regel först vid ett straffvärde på åtta år eller längre.

Det är angeläget att den som begår brott och som följd av detta utvisas inte återvänder till Sverige i strid med återreseförbudet. Vi vill att straffminimum för olovlig vistelse i strid med återreseförbud på grund av brott ska höjas från fängelse i 14 dagar till fängelse i sex månader.

Polisen har som målsättning att utvisning på grund av brott ska verkställas samma dag som personen frigges från ett fängelsestraff. Det finns dock fall då verkställighet inte är möjligt i samband med frigivningen. Det kan bero på väpnad konflikt i hemlandet, att personen vägrar medverka till att hämta ut resehandlingar eller att hemlandet vägrar ta emot personen.

Det rimliga är att den utvisningsdömde som har avtjänat sitt fängelsestraff tas i förvar till dess att han eller hon lämnat landet, oavsett om det finns risk för fortsatt brottslig verksamhet eller inte. Om utvisningen inte kan verkställas på grund av omständigheter utanför den enskildes kontroll bör personen ställas under uppsikt.

Maria Malmer Stenergard (M)

Katarina Brännström (M)

Arin Karapet (M)

Elisabeth Björnsdotter Rahm (M)

Ann-Sofie Alm (M)